

Галина КОЗЛАКОВА

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член АМСКП «Полісся»

УДК 54:001.32(09)

DOI 10.31392/NPU-VOU.2021.2(81).04

**ЧАСОПИС «ВИЩА
ОСВІТА УКРАЇНИ»
ЯК ОСНОВА
ФОРМУВАННЯ
НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИХ
ШКІЛ**

© Козлакова Г., 2021

Ключові слова: часопис «Вища освіта України», науково-педагогічні школи, вища освіта, педагогічні університети, технічні університети, структура академічного інституту.

У статті розглянуто історичні аспекти становлення часопису «Вища освіта України» як структурної одиниці в складі Інституту вищої освіти НАПН України. Подано публікації докторантів Інституту та поступове формування науково-педагогічних шкіл провідних докторів наук, наукових співробітників різних відділів, дослідження яких вплинули на розвиток наукових проблем у педагогічних і технічних університетах в Україні і Європі.

Зазначено оригінальні рубрики часопису, а саме: Трибуна ректора, Час реформ, Історія педагогіки вищої школи, Слово молодому науковцю тощо.

Проаналізовано перспективні на-

прями наукових досліджень у вищій школі, що пов'язані з вирішенням гуманітарних і психолого-педагогічних проблем сучасного суспільства та виконувались у різних відділах інституту. Показано участь членів редакційної колегії у створенні науково-педагогічних шкіл.

Вступ, актуальність

Часопис «Вища освіта України» створювався 20 років тому як одна із структурних одиниць Інституту вищої освіти АПН України (ІВО). На той час вже було організовано аспірантуру і докторантуру ІВО, а тому створення власного друкованого органу, в якому мали б можливість розповідати про перші наукові досягнення майбутні і діючі науковці було нагальною потребою для дирекції ІВО та усього колективу інституту.

Засновниками часопису стали Міністерство освіти і науки України, АПН України, ІВО АПН України, видавництво «Педагогічна преса».

Багато організаційної роботи брав на себе директор ІВО, доктор філософських наук, професор Андрущенко Віктор Петрович, на той час член-кореспондент АПН України. Часопис «Вища освіта України» зареєстровано у квітні 2001 р., у січні 2003 р. він був затверджений ВАК України як фахове видання з філософських, політологічних, економічних і педагогічних наук.

Перші два номери журналу видано у 2001 р., а з 2002 р. щорічно маємо повноцінні чотири номери, кожен з яких було схвалено до друку вченою радою ІВО. Журнал має обсяг 10,4 ум. друк. арк., загальний наклад 1000 прим. і поштову передплату по всіх регіонах України.

Редакційну колегію часопису очолив директор В.П. Андрущенко, до складу редакційної колегії увійшли ректори провідних університетів України (Віль Бакіров, Іван Вакарчук, Михайло Згуровський, Геннадій Півняк та ін.), відомі академіки АПН України та НАН України (Василь Кремень, Микола Євтух, Іван Курас, Петро Таланчук та ін.).

Заступником головного редактора багато років працювала Ганна Онкович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач одного з відділів ІВО. З усіх напрямів, за якими часопис визнаний фаховим (педагогіка, психологія, філософія, політологія, економічна теорія), створено редакційні колегії, до яких увійшли відомі українські вчені, зокрема автор статті.

Отже, з перших публікацій часопис заявив про себе як авторитетна трибуна для пошуку ефективних шляхів швидкого реформування системи вищої освіти України. Аналітичному огляду матеріалів, опублікованих у часопису «Вища освіта України», зокрема тих, що пов'язані із формування українських науково-педагогічних шкіл, присвячено цю статтю.

1. Історичні аспекти становлення часопису

Перший номер часопису вийшов у квітні 2001 р., в якому потужно заявив про свої наміри головний редактор В.П. Андрущен-

ко у статті «Концепція часопису «Вища освіта України». Привітав освітян з нагоди виходу у світ першого номера міністр освіти і науки, президент АПН України Василь Кремень. У цьому номері представлено Указ Президента України і Положення «Про національний заклад (установу) України», а також перелік перших 38 вищих навчальних закладів (університетів та академій), що одержали статус «Національний».

У № 4 за 2005 р. на основі звітів «Про підсумки наукових досліджень ІВО у 2003–2005 рр.» надруковано статті завідувачів відділами: філософів – професора М.І. Михальченка «Гуманізм і гуманітаризм: спільне і специфічне»; професора В.С. Лутая «Про концептуальні засади філософії сучасної освіти в Україні»; педагогів – професора Г.В. Онкович «Осучаснення змісту гуманітарної освіти – нагальна вимога сьогодення»; доцента К.В. Корсака «Проблеми забезпечення якості природничої та інженерної освіти», економіста професора В.Я. Боброва «Основні тенденції розвитку економіки вищої освіти в Україні». Фактично у назвах цих публікацій та їх змісті наголошено основні проблеми, на яких було зосереджено діяльність наукових відділів інституту та молодих науковців, аспірантів, докторантів, здобувачів наукових ступенів.

Із 2008 р. можливості публікацій у журналі «Вища освіта України» значно розширились за рахунок Додатків, яких можна було друкувати до двох на рік. Переважно в Додатках розміщувались матеріали річних звітних конференцій ІВО, що в різні роки мали різні назви як і відповідні тематичні випуски (табл. 1).

Спонсорами видання тематичних випусків були Класичний приватний університет (Запоріжжя, 2008–2014 рр.) та Інститут лідерства, інновацій та розвитку в рамках проекту «Національний Еразмус+ офіс в Україні» (2014–2016).

Як фахове видання в галузі педагогічних та філософських наук журнал перереєстровано у ВАК України в січні 2011 р.

Відомості про тематичні випуски журналу «Вища освіта України»

№ з\п	Назва тематичного випуску	Рік видання, №, додаток	Обсяг у стор.	Кількість статей
1	Наука і вища освіта в Україні: міра взаємодії	2008, №3, додаток 1	212 с.	
2	Наука і вища освіта в Україні: міра інтеграції	2009, №2, додаток 1	308 с.	
3	Наука і вища освіта в Україні: технології взаємодії	2010, №1, додаток 1	282 с.	
4	Наука і вища освіта: проблеми взаємодії та інтеграції	2011, №1, додаток 1	408 с.	
5	Наука і вища освіта	2012, №1, додаток 2	318 с.	
6	Наука і вища освіта	2014, №1, додаток 1	256 с.	
7	Європейська інтеграція вищої освіти України	2014, №3, додаток 1	172 с.	
8	Інтеграція вищої освіти і науки	2015, №3, додаток 1	300 с.	
9	Європейська інтеграція вищої освіти України	2016, №4, додаток 2	104 с.	

Двадцятиріччю створення НАПН України присвячено № 3 за 2012 р.

На сторінці головного редактора академік В.П. Андрущенко розповідає про академічну співпрацю університетів та академічних установ, важливість діяльності НАПН України в розвитку педагогічної і психологічної науки, забезпечення інноваційного розвитку освітнього процесу.

У 2014 р. заступником головного редактора призначено Наталію Кочубей, доктора філософських наук, професора НПУ імені М.П. Драгоманова. Із 2017 р. часопис ухвалюється до друку вченою радою НПУ ім. М.П. Драгоманова; із травня 2017 р. журнал «Вища освіта України» внесено до переліку видань, де можуть публікуватися наукові результати здобувачів наукового ступеня доктора і кандидата філософських наук.

У червні 2019 р. часопис знову пройшов перереєстрацію, одержав новий реєстраційний індекс, а головне – засновниками часопису стали НПУ імені М.П. Драгоманова та Видавництво «Педагогічна преса». Адреса редакції також перейшла до НПУ ім. М.П. Драгоманова: 01601, Київ, вул. Пирогова, 9.

З цього часу журнал набуває більш філософського змісту, змінюється склад редакційної колегії. З'являються декілька нових рубрик, дещо змінюється формат журналу (колір обкладинки). Незмінною залишається сторінка головного редактора, яка

спрямовує авторів до чергового дискурсу на актуальні соціальні, освітянські та філософські теми.

Дуже корисним виявився показник публікацій журналу за поточний рік, що його можна знайти в 4-му номері. Це дозволяє швидко знаходити статтю потрібної тематики серед чотирьох номерів року, отже, зекономити час і простежити розвиток необхідних наукових тенденцій.

2. Значення основних рубрик часопису

Заслужовують на увагу назви рубрик, що позначено в Концепції часопису, а саме: Філософія, зміст і прогнозування вищої освіти, Економіка і управління вищою освітою, Педагогічна майстерність, Історія педагогіки вищої школи України, Трибуна ректора, Зарубіжний досвід тощо.

Із першого номера в часописі з'явилися матеріали рубрики «Слово молодому науковцю», а вже № 4 за 2002 рік майже повністю було присвячено публікаціям аспірантів і здобувачів (18 назв), творчий доробок яких підтримав головний редактор В.П. Андрущенко. Водночас директор ІВО у своїй редакційній статті відзначив рік 10-річчя АПН України як рік підбиття підсумків і уточнення планів на майбутнє, створення і атестації людського потенціалу, якому належить це майбутнє.

Дуже змістовною стала рубрика «Трибуна ректора», в якій з перших номерів представляли свої національні університети ректори Віктор Скопенко, Анатолій Пав-

ленко, Олександр Голубенко, Геннадій Півняк, Микола Поляков та ін. Історична довідка про університет та розповіді проректорів з наукової роботи на початку 2000-х років були важливими для майбутніх абитуриєнтів, аспірантів і докторантів, оскільки інформаційні сайти університетів лише починали створюватися.

На той час Міністерством освіти і науки щорічно видавалися «Довідники для вступників до вищих освітніх закладів України», проте слово ректора на сторінках часопису мало більш вагоме значення.

Перша стаття про наукову і науково-педагогічну діяльність ІВО з'явилися в газеті «Освіта» в листопаді 2003 р. [1]. Фактично це було представлення нової наукової установи АПН України, структури ІВО та перших наукових і науково-педагогічних здобутків за перші три роки діяльності. Усього визначено шість штатних відділів: два філософських (філософії і прогнозування вищої освіти та соціальних проблем студентської молоді); три педагогічних (педагогіки і психології вищої освіти, теорії і методології гуманітарної освіти, теорії і методології природничої та інженерної освіти); відділ економіки і управління вищою освітою (завідувач доктор економічних наук, проф. Бобров В.Я.).

У 2000 р. створено позабюджетний відділ інноваційної освіти, який очолив доктор історичних наук, проф. Корольов Б.І. у співпраці з Асоціацією навчальних закладів України недержавної форми власності.

Таблиця 2

Публікації в рубриці «Трибуна ректора»

№ з/п	Рік, номер	Ректор	Назва ВНЗ
1	2001, № 1	Віктор Скопенко	КНУ імені Тараса Шевченка
2	2001, № 2	Анатолій Павленко	Київський національний економічний університет
3	2005, № 4	Олександр Голубенко	Східноукраїнський національний університет імені В. Даля

4	2006, № 1	Геннадій Півняк	Національний гірничий університет
5	2007, № 2	Валерій Будаєв	Миколаївський державний університет імені В. О. Сухомлинського
6	2015, № 4	Валентина Астахова	ХГУ «Народна українська академія»
7	2016, № 1	Віль Бакіров	Харківський національний університет імені В. І. Каразіна
8	2016, № 4	Віктор Андрущенко	НПУ ім. М. П. Драгоманова
9	2017, № 4	Юрій Бобало	Національний університет «Львівська політехніка»

Перший номер часопису «Вища освіта України» за 2003 рік повністю присвячено проблемам і досягненням інноваційної освіти, тобто діяльності ВНЗ недержавної форми власності.

Отже, увесь спектр вищих закладів освіти України знайшов відображення у структурі ІВО, що й забезпечило багаторічну плідну співпрацю його наукових відділів з більшістю столичних та регіональних університетів.

На жаль, в останніх номерах часопису «Вища освіта України» немає публікацій у рубриці «Трибуна ректора», проте з'явилися оригінальні статті ректорів та їх роздуми про майбутнє своїх університетів (табл. 2, п. 7–9).

3. Формування науково-педагогічних шкіл ІВО

Про авторську науково-педагогічну школу та її вплив на розвиток вищої освіти в Україні докладно описано в статті [2]. Поняття про науково-педагогічну школу було вперше обґрунтовано в працях професора Н.М. Дем'яненко [3]. Перші науково-педагогічні школи фактично започатковано і створено в Інституті вищої освіти НАПН України у 2001–2015 рр., коли успішно працювали спеціалізовані вчені ради із захисту кандидатських, а потім і докторських дисертацій під керівництвом академіків В.П. Андрущенка, М.Б. Євтуха, В.І. Лугового, професора В.К. Майбороди. Кожне

засідання спеціалізованих учених рад було корисним уроком для всіх здобувачів: одним з перших для них було запитання «Які статті Ви прочитали в останньому номері часопису «Вища освіта України»?»

Найбільш активно працювали з аспірантами і докторантами педагогічних спеціальностей відділ педагогіки і психології вищої освіти (завідувач Н.М. Дем'яненко), відділ теорії і методології гуманітарної освіти (завідувач Г.В. Онкович), відділ теорії і методології природничої та інженерної освіти (завідувач К.В. Корсак, головний науковий співробітник Г.О. Козлакова).

3.1. Відділ теорії і методології природничої та інженерної освіти

Уже в 2005 р. було захищено перші докторські дисертації названими співробітниками: у лютому – педагогічної дисертації Козлаковою Г.О., у грудні – філософської дисертації Корсаком К.В. У цей період закладався фундамент науково-педагогічної школи автора статті, яка на той час уже підготувала чотирьох кандидатів педагогічних наук.

Саме в цьому відділі відбулися перші захисти докторських педагогічних дисертацій за науковим консультуванням професора Г.О. Козлакової (Саєнко Т.В., 2012; Сура Н.А., 2013; Самойленко Н.Б., 2014).

Безперечно, що для нашої авторської наукової школи найбільш цікавим і доступним **став напрям** «Інформаційно-комунікаційні технології у вищій технічній освіті» (ІКТ), що визначив логічне продовження наукових ідей, успішно захищених у докторській дисертації в лютому 2005 р. Серед цих ідей можна назвати: поширення університетського типу навчання у ВНЗ України, інтенсифікацію фахової підготовки студентів шляхом вивчення дисциплін іноземною мовою, застосування ІКТ у підготовці студентів непрофільних спеціальностей, формування іншомовної компетентності студентів технічних університетів тощо. На основі узагальнення результатів поїздок автора на наукові конференції в Німеччину, США, Канаду, Польщу, Словаччину визначився цікавий **напрямок до-**

сліджень із назвою «Міжнародна співпраця у вищій освіті». Цьому також сприяла активізація діяльності громадських академій – Міжнародної академії наук педагогічної освіти (МАНПО, Москва), Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки (АМСКП, Вінниця, Житомир), Академічного співтовариства імені Михала Балудянського (АСМіБА, Словаччина, Кошице).

Усе це визначило актуальну тематику досліджень наших докторантів:

«Теоретичні і методичні основи запровадження екологічної освіти у технічних університетах» представила **Саєнко Тетяна Василівна** (2012, Національний авіаційний університет);

«Система іншомовної підготовки студентів за фахом ІКТ у технічному університеті» – захистила **Сура Наталія Анатоліївна** (2013, Східноукраїнський університет імені Володимира Дала);

«Формування міжкультурної компетентності студентів» стало темою завершеної докторської дисертації **Самойленко Наталії Борисівни** (2014, Севастопольський гуманітарний університет).

Необхідно зазначити, що саме в часописі «Вища освіта України» відбулися перші публікації результатів досліджень названих докторантів у статтях [6–8], які пізніше знайшли втілення в монографіях [9–11].

Не останнє місце у формуванні наукової школи посідає психологічний клімат у науковому відділі, в якому виконується дисертація, відбуваються наукові семінари, здійснюється постійна методична і психологічна допомога. Відчуття підтримки колективу наукового відділу дуже важливо для дисертанта, зокрема на останньому етапі оформлення документів перед захистом дисертації.

Вважаємо за доцільне навести дані про географію міст і ВНЗ, в яких працюють випускники авторської наукової школи: Дніпро (3), Київ (7), Кіровоград (2), Луганськ (1), Рівне (3), Севастополь (2), Сімферополь (1), Умань (1), Чернігів (1). Підтвердженням того, що зв'язки представників на-

укової школи з науковим керівником постійно підтримуються, стала книга [12], підготовлена і видана англійською мовою, яка містить статті авторів за двома науковими напрямками: «Сучасні технології та інновації у змісті вищої освіти» і «Міжнародна співпраця з метою модернізації вищої освіти».

3.2. Відділ педагогіки і психології вищої школи

Доктор педагогічних наук, професор Н.М. Дем'яненко очолювала відділ у 2000–2001 рр., потім працювала за сумісництвом та в складі спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій. У 2008–2009 рр. обрана заступником директора з науково-експериментальної роботи, проте повернулася завідувати кафедрою в НПУ ім. М.П. Драгоманова. Постійно входить до редакційної колегії часопису «Вища освіта України» за напрямом «педагогіка».

Першу розробку у відділі виконано за темою «Методологічні засади багаторівневої психолого-педагогічної підготовки фахівців (бакалаврів, спеціалістів, магістрів) у вищих закладах освіти III–IV рівнів акредитації».

Зазначимо, що коло наукових інтересів професора Н.М. Дем'яненко охоплюють історико-педагогічні дослідження та освіти дорослих, зокрема організація і впровадження тьюторського навчання.

На сьогодні науково-педагогічна школа професора Н.М. Дем'яненко становить понад 20 кандидатів наук і трьох докторів педагогічних наук.

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Ольга Григорівна Ярошенко працювала у відділі педагогіки і психології вищої школи спочатку за сумісництвом, а потім на постійній основі. Вона першою в Україні захистила докторську дисертацію з теорії і методики навчання хімії. Відома в українській вищій школі, надзвичайно працелюбна і працездатна, професор О.Г. Ярошенко зміцнювала своїм багатим педагогічним досвідом відділ, постійно готувала навчальні і навчально-методичні посібники для вчителів, студентів, учнів.

Із 2015 р. професорку О.Г. Ярошенко включено до редакційної колегії часопису «Вища освіта України». За час роботи в ІВО нею сформовано науково-педагогічну школу, про кожного представника якої докладно написано в книзі [5]. У 2019 р. О.Г. Ярошенко обрано дійсним членом НАПН України. З 2016 р. вона очолює в ІВО відділ інтеграції вищої освіти і науки і продовжує активно готувати наукову молодь.

Наукова школа О.Г. Ярошенко витримала перевірку часом і відкриває нові горизонти розвитку вітчизняної педагогічної науки [5, с. 4].

Надамо короткі відомості про деяких докторантів О.Г. Ярошенко:

Держач Тетяна Михайлівна, доктор педагогічних наук (2015), професор, тема дисертації «Теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх фахівців хімічних спеціальностей засобами інформаційних технологій»; спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти;

Білянська Марія Михайлівна, доктор педагогічних наук (2018), доцент, тема дисертації «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів біології до еколого-педагогічної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах»; спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти;

Блажко Олег Анатолійович, доктор педагогічних наук (2019), доцент; тема дисертації «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів до профільного навчання хімії учнів загальноосвітніх шкіл»; спец. 13.00.02 – теорія та методика навчання (хімія).

3.3. Відділ теорії і методології гуманітарної освіти

Доктор педагогічних наук, професор Г.В. Онкович багато років виконувала обов'язки заступника головного редактора часопису «Вища освіта України». Як завідувачка відділу залучала наукових співробітників до формування портфеля замовлень часопису, опрацювання вимог до рукописів, що подаються до редакції тощо. Першою темою дослідження відділу у 2000–2002 рр. була «Теорія та мето-

дологія трансформації гуманітарної освіти у ВНЗ України в XXI столітті».

Активне формування наукової школи професором Г.В. Онкович розпочато з перших років роботи в ІВО, тому істотно, що перші кандидатські дисертації захистили на спецраді аспіранти і здобувачі відділу: Мамчич О.Б. «Формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкової школи у ВНЗ»; Макаренко О.П. «Моделювання навчально-виховного процесу засобами українознавства в закладах освіти України»; Донець З.Ф. «Осучаснення змісту культурознавчих дисциплін у контексті міжнародних культуроохоронних конвенцій» та ін.

На сьогодні науково-педагогічна школа професора Г.В. Онкович становить майже 30 кандидатів наук та двох докторів педагогічних наук.

Висновки, рекомендації

1. Сучасний університет як установа, в якій виконуються наукові дослідження, де нові знання продукуються і впроваджуються в освітній процес, має забезпечувати і надавати академічну свободу вченим незалежно від напрямку наукових досліджень та затребуваності в найближчий час. Наукова школа стає тим самим осередком, у якому на громадських засадах виконуються важливі, актуальні для суспільства дослідження, зокрема з педагогічних наук, оскільки саме такі дослідження мають найбільший вплив на перебіг освітнього процесу через упровадження новітніх навчальних програм і навчальних спецкурсів. Як слушно і неодноразово зазначав свого часу академік І.А. Зязюн: «Бо у тому є потреба суспільства».

Сусідні європейські країни (Польща, Словаччина) мають урядові програми щодо підтримки наукових досліджень учених у своїх університетах. На жаль, в останні роки в Україні відбулося значне скорочення фінансування досліджень з педагогіки вищої технічної освіти. Проте з'явилася серйозна увага до розвитку STEM-освіти (Science-Technology-Engine-Mathematics).

2. Безперечно, що формування наукової або науково-педагогічної школи не мож-

на вважати одноосібною працею лідера, результатом якої стають нові кандидати і доктори наук. Однозначно, що роль наукового керівника і наукового консультанта є визначальною на всіх етапах виконання дослідження. Проте лише діючий професор, не байдужий до досягнень своїх вихованців, може привести їх до успішного захисту дисертацій, тобто входження в суспільне коло науковців і зміну соціального статусу.

Для кожного з них зразок діяльності керівника, його наукові публікації, зокрема в часописі «Вища освіта України», та участь в атестаційному процесі, налагоджені партнерські стосунки з іншими професорами мають важливе значення. Колегіальні рішення спеціалізованої вченої ради, організація засідань, слухання попередніх захистів – усе це є постійним елементом навчання і прикладом ділової науково-педагогічної діяльності для молодих учених, колективної співпраці, спрямованої на позитивний результат.

3. Двадцять років – для людини це значний відрізок часу, як і для будь-якої інституції або журналу. На жаль, зараз залишається лише зберігати світлу пам'ять про діяльність відомих в Україні професорів В.Я. Боброва, Б.І. Корольова, В.С. Лутая, М.І. Михальченка, М.Ф. Степка та інших активних авторів і членів редакційної колегії часопису «Вища освіта України».

Члени редакційної колегії часопису за напрямом «педагогіка» активно працювали з науковою молоддю, що сприяло формуванню авторських науково-педагогічних шкіл та їх значному впливу на розвиток вищої освіти в регіонах.

Більш докладну інформацію про становлення наукових філософських шкіл в Україні буде подано в наступних публікаціях.

Зараз розпочато підготовку до відзначення 30-річчя незалежності України, і, на наш погляд, колективу редакції часопису «Вища освіта України» є чим пишатися та звітувати про гідні наукові здобутки авторів, творчі зв'язки з колективами національних університетів і перспективами визначення концептуальних засад модернізації вищої школи в Україні і Європі.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Козлакова Галина, Невмержицький Олександр.** Діяльність Інституту вищої освіти: науково-педагогічний аспект // Освіта. 2003. 5–12 листопада.
2. **Козлакова Г. О., Саєнко Т. В.** Науково-педагогічна школа: проблеми формування та її вплив на розвиток вищої освіти в регіонах // Історико-педагогічні студії: науковий часопис / гол. ред. Н. М. Дем'яненко. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 9–10. С. 66–71.
3. **Дем'яненко Н. М.** Третя парадигма (Актуалізація досвіду становлення вищої педагогічної освіти та загальнопедагогічної підготовки вчителя XIX–першої чверті XX ст. в сучасних умовах) // Вища освіта України. 2001. № 1. С. 42–53.
4. **Онкович Г. В.** Медіа-педагогіка. Медіа-освіта. Медіа-дидактика // Вища освіта України. 2007. № 2. С. 63–69.
5. **Ярошенко О. Г.** Віхи становлення наукової школи. Вінниця: Видавець ФОП Кушнір Ю.В., 2020. 292 с.
6. **Саєнко Т. В.** Екологізація знання і виробництва в умовах інформаційного суспільства // Вища освіта України. 2005. № 4. С. 95–102.
7. **Самойленко Н. Б., Козлакова Г. О.** Міжнародна співпраця з підготовки вчителів до використання інформаційно-комунікаційних технологій // Вища освіта України. 2007. № 2. С. 36–41.
8. **Сура Н. А., Козлакова Г. О.** Організація комп'ютерного діалогового навчання іноземної мови у технічному університеті // Вища освіта України. 2012. № 3. С. 75–82.
9. **Саєнко Т. В.** Освіта екобезпечного інформаційного суспільства: проблеми і перспективи: монографія. Київ: Освіта України, 2008. 288 с.
10. **Сура Н. А.** Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій у технічних університетах: монографія. Луганськ: СНУ імені В. Даля, 2012. 300 с.
11. **Самойленко Н. Б.** Міжкультурна компетентність майбутніх фахівців гуманітарного профілю: монографія. Севастополь: Рібест, 2013. 412 с.
12. Модернізація вищої природничої і технічної освіти в умовах інтернаціоналізації: монографія / Козлакова Г. О., Саєнко Т. В., Самойленко Н. Б. та ін.; за ред. проф. Г. О. Козлакової, проф. М. Ф. Степка. Київ: Вид-во УМО НАПН України, 2015. 152 с. (англ. мовою)

REFERENCES

1. **Kozlakova, Galina, Nevmerghickiy, Oleksandr.** (2003) Activity of Institute of Higher Education: Science-Pedagogical Aspect // Osvita. November, 5–12. (in Ukrainian)
2. **Kozlakova, G., Saenko, T.** (2016) Science-Pedagogical School: Problems of Formation and its Influence to Development of Higher Education in Regions // Historical-Pedagogical Studios: Science Magazine / Main Chief N. Demianenko. Kyiv: NPU named after M. Dragomanov. Issue 9–10, pp. 66–71. (in Ukrainian)
3. **Demianenko, N.** (2001) The Third Paradigm (Actualization of Experience of Organization of Higher Pedagogical Education and Common Pedagogical Training of Teacher in Period of XIX-first Quarter XX century in Modern Conditions // Vyscha osvita Ukrayiny. Higher Education in Ukraine, no. 1, pp. 42–53. (in Ukrainian)
4. **Onkovich, G.** (2007) Media-pedagogy. Media-education. Media-didactics // Vyscha osvita Ukrayiny. Higher Education in Ukraine, no. 2, pp. 63–69. (in Ukrainian)
5. **Yaroshenko, O.** (2020) Steps of Organization of Science School. Vinnytsia: Editor FOP Kushnir Y.V. 292 p. (in Ukrainian)
6. **Saenko, T.** (2005) Ecologization of Knowledge and Industry in Conditions of Information Society // Vyscha osvita Ukrayiny. Higher Education in Ukraine, no. 4, pp. 95–102. (in Ukrainian)
7. **Samoilenko, N., Kozlakova, G.** (2007) International Cooperation in Training of Teachers to Useful of Information-Communication Technologies // Vyscha osvita Ukrayiny. Higher Education in Ukraine, no. 2, pp. 36–41. (in Ukrainian)
8. **Sura, N., Kozlakova, G.** (2012) Organization of Computer Dialog Training of Foreign Language at Technical University // Vyscha osvita Ukrayiny. Higher Education in Ukraine, no. 3, pp. 75–82. (in Ukrainian)
9. **Saenko, T. V.** (2008) Education in Ecosafety Information Society: Problems and Perspectives: Monograph. Kyiv: Education in Ukraine. 288 p. (in Ukrainian)
10. **Sura, N. A.** (2012) Professional Foreign Language Training of Future Specialists in Information-Communication Technologies at Technical Universities: Monograph. Lugansk: SNU named after V. Dal. 300 p. (in Ukrainian)
11. **Samoilenko, N. B.** (2013) Intercultural Competence of Future Specialists of Humanitarian Profile: Monograph. Sebastopol: Ribest. 412 p. (in Ukrainian)
12. Modernization of Higher Natural and Engineer Education in Conditions of Internationalization: Monograph (2015) / G. Kozlakova, T. Saenko, N. Samoilenko and others; Science editors: prof. G. Kozlakova, prof. M. Stepko. Kyiv: Edition UMO NAPS of Ukraine. 152 p. (in English)